

**МАВЗУ: ҚУТҚАРУВ ВА БОШҚА
ШОШИЛИНЧ ИШЛАРИНИ
ТАШКИЛИЙ АСОСЛАРИ,
ШИКАСТЛАНГАН ЎЧОҚЛАРДА
УЛАРНИ ОЛИБ БОРИШ УСУЛЛАРИ.**

Режа:

- 1. Қутқарув ва бошқа шошилинич ишлар тўғрисида тушунча.**
- 2. Фавқулодда вазиятларда аҳолини химояланишнинг асосий усуллари. .**
- 3. Эвакуация қилишнинг турлари.**
- 4. Эвакуация қилишини ташкил қилиш**

АДАБИЁТЛАР:

Ўзбекистон Республикаси "Аҳолини ва ҳудудларни табиий ҳамда техноген ҳусусиятли фавқулодда вазиятлардан муҳофаза қилиш тўғрисида"ги Қонуни. 20 август 1999 й.

Ўзбекистон Республикаси "Фуқаро муҳофазаси тўғрисида" ги Қонуни. 26 май 2000 й.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаро муҳофазаси бошлиғининг 2007 йил 10 ноябрдаги "Ўзбекистон Республикаси Фуқаро муҳофазаси тузилмалари Низомини тасдиқлаш тўғрисида"ги 3-сонли буйруғи.

Ўзбекистон Республикаси Бош вазири – Фуқаро муҳофазаси бошлиғининг 2008 йил 26 декабрдаги «Вазирликлар ва идоралараро кундаликда ҳамкорлик қилиш ва фавқулодда вазиятлар масалалари бўйича ахборот алмашинуви Йўриқномасини тасдиқлаш ва амалда қўллаш тўғрисида»ги 3-сонли буйруғи.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1997 йил 23 декабрдаги “Ўзбекистон Республикаси Фавқулодда вазиятларда уларни олдини олиш ва ҳаракат қилиш давлат тизими тўғрисида”ги 558-қарори.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2010 йил 5 январдаги “Қутқарувчилар хизматлари ва қутқарув тузилмаларини фавқулодда вазиятларни бартараф этишга жалб қилиш тартиби тўғрисидаги Низомни тасдиқлаш ҳақида”ги 2-қарори.

Қутқарув ҳамда шошилишч авария-тиклаш ишлари (ҚШАТИ) - мураккаб шароитларда кучли вайронагарчилик ва нураб тушиши эҳтимоли бўлган ҳолларда; радиактив, кимёвий ва бактериологик зарарланганда; сув тошқини, ёнғин, қор ва ер кучкилари, зилзила каби фавқулодда вазиятлар юз берганда ўтказилади.

**Фавқулодда вазиятларда аҳолини
ҳимоялашнинг қуйидаги асосий услублари
мавжуд:**

- аҳолини эвакуация қилиш
- аҳолини ҳимоялаш иншоотларига жойлаштириш
- шахсий ҳимоя воситаларини қўллаш.

Аҳолини эвакуация қилиш (кўчириш) - бу табиий, техноген тусдаги фавкулдда вазиятлар юз берганда ва ҳарбий ҳаракатлар шароитида аҳолини муҳофаза қилишнинг энг самарали усулидир. Яъни аҳолини хавфли ҳудудлардан хавфсиз ҳудудларга олиб чиқиш (кучириш).

Эвакуация турлари

- Локал (чекланган);
- Махаллий;
- Минтақавий;
- Олдиндан ўтказиладиган;
- Шошилинч;
- Ялпи;
- Қисман.

Эвакуация килиш усуллари

- Транспортда (автотарнспорт, авиатранспорт ва темир йўл транспорти);**
- Пиёда;**
- Аралаш тартибида.**

**Тинчлик вақтида фавқулотдаги
вазиятларда аҳолини муҳофаза қилишнинг
асосий йуналишлари қуйидагича:**

1. Аҳолини фавқулотдаги вазият бошланиши ёки бошланганлиги ҳақида хабардор қилиш.

2. Аҳолини фавқулотда вазият содир бўлган жойлардан бошқа хавфсиз жойларга эвакуация қилиш.

3. Аҳолини фуқаро муҳофазасини муҳофаза қилиш жойларига кўчириш (беркитиш).

Радиоактив зарарланиш ва кимёвий заҳарланиш пайтидаги чора тадбирлар.

1. Шахсий ҳимоя воситаларидан фойдаланиш.
2. Фуқаро муҳофазасининг муҳофаза қурилмаларида беркиниш ва энг оддий жойларда беркиниш.
3. Заҳарланган жойларда бўлганда белгиланган режимларга риоя қилиш.
4. Заҳарланган жойлардан заҳарланмаган жойларга эвакуация қилиш.
5. Тиббиёт воситаларни ишлатишни қўллаш.
6. Тўла ва қисман санитар тадбирларини олиб бориш.

Сув босган жойларда аҳолини муҳофаза қилиш.

1. Аҳолини асосан хавфсиз ҳудудларга эвакуация қилиш;

2. Сув босиши мумкин бўлган ҳудудларда яшовчи аҳолини олдиндан огоҳлантириш, содир бўлган тақдирда қандай чораларни кўришни олдиндан тушинтириш;

3. Тезкор эвакуация зарур бўлмаган вақтда баландроқ жойларга чиқиб олиш, кейинчалик эса хавфсиз жойларга эвакуация қилиш.

Аҳолини муҳофаза қилишда фуқаро муҳофазаси муҳандислик хизмати, ишчилар, корхона ишчилари қуйидага ишларни ўтказишлари керак:

1. Фуқаро муҳофазаси муҳофаза қилиш жойларини қуриш, шунингдек ер ости қурилмаларини таъмирлаш (ер тўлаларни, ер ости ўтиш жойларини).

2. Қутқариш ишларида иштирок этиш ва бошқа ишларни бажариш, иморатларни тиклаш, фуқаро муҳофазаси қурилмаларини ва муҳандислик қурилмаларини тиклаш.

Қачонки кўчирилиши керак бўлган аҳолининг ҳаммаси фавқулодда вазиятлар манбаининг шикастловчи омиллари таъсир зонаси чегарасидан ташқарига транспортда (пиёда) олиб чиқиб бўлинса, шундагина аҳолини кўчириш тугалланган ҳисобланади. **Ўтказилиш вақти ва муддатига қараб, аҳолини кўчиришнинг 2 тури (варианти)**

мавжуд:

1. Олдиндан ўтказиладиган кўчиришлар.
2. Шошилиш (кечиктириб бўлмайдиган) кўчиришлар.

Олдиндан ўтказиладиган кўчиришлар
фавқулодда вазиятлар (потенциал хавфли
объектлардаги фалокатлар ёки табиий
офатлар) юзага келиш эҳтимоли юқори
даражада эканлиги ҳақида ишончли маълумот
олинганда ўтказилади. Бунга бир неча ўн
дақиқадан бир неча суткагача давр ичида
фавқулодда вазият содир бўлиши мумкинлиги
ҳақидаги қисқа муддатли ишончли олдиндан
тахминлаш асос ҳисобланади. Бу тахминга
шу муддат мобайнида аниқлик киритилиши
мумкин.

**Шошилинич (кечиктириб
бўлмайдиган) кўчиришлар
одамларнинг ҳаёти ва
саломатлигига хавф туғиладиган
даражада техноген ёки табиий
тусдаги фавқулодда вазият юзага
келган, аҳолининг
рисоладдагидек кун кечириши
бузилган тақдирда ўтказилади.**

**Фавқулодда вазият ривожлана
бориши ва фавқулодда вазият
зонасидан олиб чиқиладиган
аҳоли сонига қараб,
кўчиришнинг 3 хил (вариант)
бўлади:**

1. Чекланган кўчиришлар.
2. Маҳаллий кўчиришлар.
3. Минтақавий кўчиришлар.

Чекланган кўчиришлар. Фавқулодда вазият манбаи шикаст омилларининг эҳтимол бўлган таъсир зонаси шаҳар, кичик туман ёки қишлоқ аҳоли пункти чегараси ичидан чиқмай, кўчириладиган аҳоли сони бир неча минг кишидан ошмаган тақдирда ўтказилади. Бундай ҳолда кўчирилган аҳоли, одатда, фавқулодда вазият зонасига туташ аҳоли пунктларига ёки шаҳарнинг шикастланмаган туманларига (ФВ манбаининг шикастловчи омиллари таъсир зонасидан ташқарида) жойлаштирилади.

Маҳаллий кўчиришлар ўртача катталиқдаги шаҳарлар, йирик шаҳарларнинг алоҳида туманлари, қишлоқ туманлари фавқулодда вазият зонасига тушиб қолган ҳолларда ўтказилади. Бунда кўчириладиган аҳолининг сони бир неча мингдан ўнлаб минг кишигача етиши мумкин бўлиб, улар, одатда, фавқулодда вазиятлар зонаси билан ёндош хавфсиз жойларга жойлаштирилади.

Минтақавий кўчиришлар
шикастловчи омиллар анчагина кенг
майдонга ёйилиб, йирик шаҳарларни
ҳам ўз ичига олган, аҳолиси жуда зич
жойлашган битта ёки бир неча минтақа
ҳудудини қамраб олганда амалга
оширилади. Минтақавий эвакуацияда
фавқулодда вазият зонасидан
транспортда (пиёда) олиб чиқиладиган
аҳоли домий яшаб турган жойларидан
анчагина узоққа кўчирилиши мумкин.

**Фавқулодда вазият зонасига
тушиб қолган аҳолининг
қанчаси кўчириш тадбирлари
билан қамраб олинганига
қараб, кўчиришнинг икки
тури (варианти) бўлиши**

мумкин:

- 1. Ялпи кўчириш.**
- 2. Қисман кўчириш,**

ПАНАГОХ

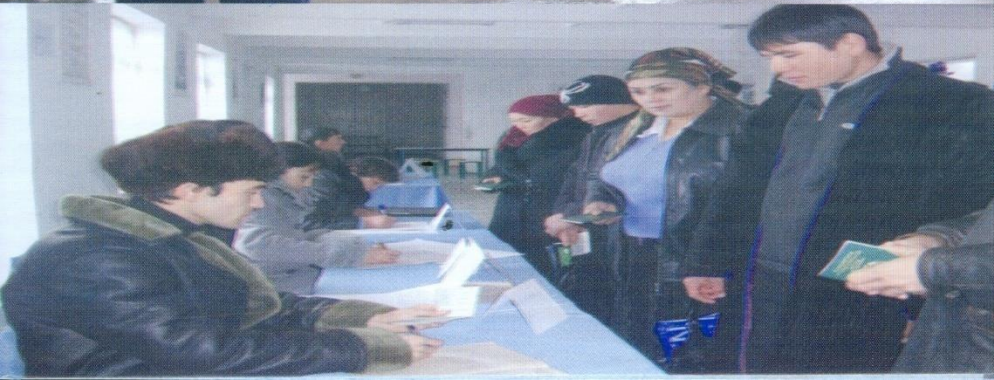
ФМ ўқув машқларида кўчириш тадбирларини ташкил этиш

Сирдарё вилоятинг Гулистон туманида 28 — 30 январь кунлари ўтказилган ҚШЎМдан лавҳалар

ПОДГОТОВКА И ОБУЧЕНИЕ

ЎҚИТИШ ВА ТАЙЁРЛАШ

unicef

unicef

INNER FLY
6 X 4 M

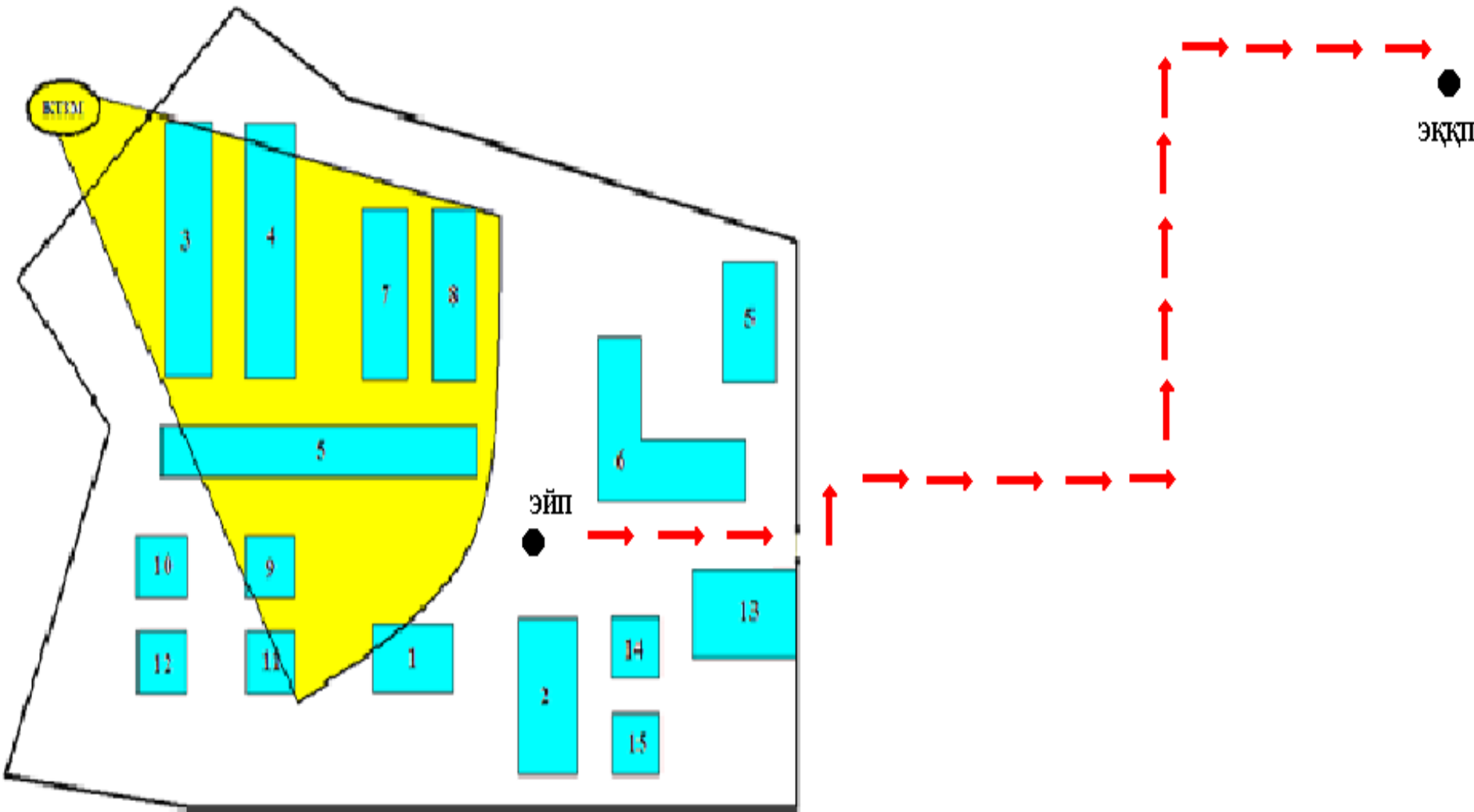

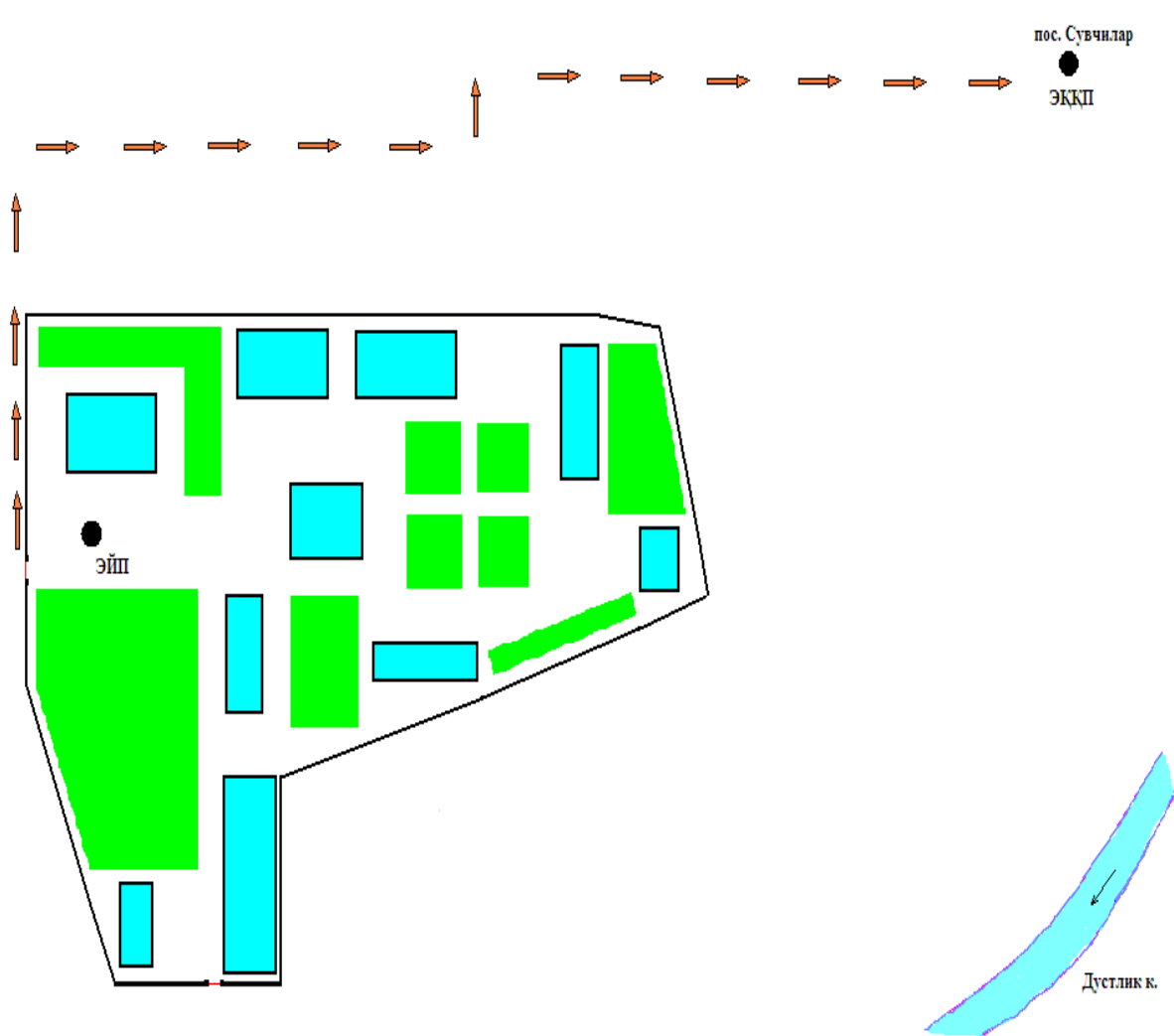

ИШЧИ-ХОДИМЛАРНИ ЭВАКУАЦИЯ ҚИЛИШ СХЕМАСИ

«ГУЛИСТОНДАВСУВМАХСУСПУДРАТ» ДУК НИНГ ФАВҚУЛОДДА ВАЗИЯТЛАРДА ЭВАКАЦИЯ ҚИЛИШ РЕЖАСИ

ЭЙП – Эвакуация
йиғув пункти
ЭҚҚП – Эвакуация
қабул қилиш пункти